

DEBRECENI FŐISKOLAI LAPOK.

KIADJA: A MAGYAR IRODALMI ÖNKÉPZŐ-TÁRSULAT.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Debrecen, collegium. Megjelenik havonként kétszer.	Felelőszerkesztő: BIKY ANDOR. Szerkesztőtársai: Debreczeni István, Pánczél József. Kiadóhivatali főnök: Papp József.	ELŐFIZETÉSI ÁRAK: Egész évre . . . . . 5 korona. Fél évre . . . . . 2 kor. 50 fill. Ifjusági egyesületeknek . . . . . 4 korona. Főiskolai hallgatóknak . . . . . 3 korona. Egyes szám ára: 40 fillér.

Néhány szó a Főiskolai Athlétaszövetségről.

Bányász Jenő a Kolozsvári E. Athl. Club elnöke penditette meg az ilyenmű szövetség megalakításának gondolatát: Hogy nem lényegtelen és csekély kérdés, az mutatja leginkább, hogy a Nemzeti Sport 45. és 47-ik számában egy-egy cikkben foglalkozik vele s egy ily szövetség létjogosultságát kifejezetten elismeri. A Kolozsvári Egyetemi Lapok okt. 19. első számában is megjelent egy rövid közlemény megelőzőleg e kérdéssel most kapcsolatban.

Megvallva az igazat egy ilyen szövetség üres, tartalmatlan képzetnek tűnt fel első pillanatra előttem s önkénytelenül előmbe meredt az a gondolat, hogy lehet e szövetségnek létjogosultsága? Hiszen a hatalmas M. A. Sz.-nak s a nálánál még hatalmasabbá lenni akaró M. O. T. Sz.-nek sincs, mint *külön önálló s egymástól független* szövetségnek létjogosultsága, mert hiszen azon a címen, ahogy beszélni lehet athléta és tornász szövetségről, ép úgy beszélni lehet a „Gummi Talpasok“ meg a „Szöges Talpasok“ szövetségéről is és ugyan ki meri tagadni azt, hogy e két végtag burok valamelyike nem épen oly nélkülözhetetlen eszköze a *nagy, magas s ránk nézve (Főisk. Athl. Egyl.) egyedül kötelező feladatnak — a testi nevelésnek, mint akár a torna, akár az athletika?! Az eddigiekből az világlik ki, hogy ha a „Gummi vagy Szöges Talposoknak“ joga van szövetséget alkotni, akkor a Főiskolai Athléta Cluboknak kétségtelenül joga lehet és van is Szövetséget alkotni:*

A kérdés jogi oldalával tehát valahogyan már rendbe volnánk. De főntebb azt találtam mondani, hogy a Főiskolai Athléta Szövetség üres, tartalmatlan képzet. Bátran kimerem mondani: mai alakjában az is.

Sem azok az indokok, sem azok a célok melyekkel megvalósításának szükségét bizonyítani akarják úgy a Nemzeti Sport, mint a Kolozsvári Egyetemi Lapok cikkeinek írói, semmiképpen sem telítik a fogalmat, noha valamelyes halvány képet vetítenek. Nem teheti, nem szabad, hogy szükségessé tegye az a viszály, mely a M. A. Sz. és a M. O. T. Sz. között fenn áll, sem pedig a belőle eredő bojkott, mert kötelességünk é nekünk az, hogy a B. E. A. C. és K. E. A. C. szétszakadván a harcoló két szövetséghez való csatlakozás kérdése miatt, mi, a vidéki főiskolák szövetséget alkossunk épen a civódók hegemoniája alatt csak azért, hogy kirántsuk őket valahogy a csávából és hogy valamiképpen a fenti két Club szövetség nélkül ne maradjon? A bojkott pedig figyelembe se jöhet e szövetség kérdésénél:

Célja és rendeltetéseképpen nem fogadhatom el azt, miszerint ez a főiskolai versenyek rendezése kérdésének megoldásában állana. Speciálítások (versenyeroők) ápolása nem lehet a célja. E tekintetben nincsen is hiány, mert úgy a pesti, mint a vidéki Egyesületek kiváló gondot fordítanak a versenyeroők lekötésére és gyámolítására. Viszont elismerem, hogy abban igazsága van a Nemzeti Lapok írójának, hogy ez a kérdés *a vidék kérdése.*

A jó vidék mezején — a hol oly bőven aratott Pest a dicsőségből, de annál kevesebbet a munkából — ime kérdés merült föl s a jó vidék *ujjongva, büszkén* örvendhet, hogy neki is van immár problémája.

Igen a főiskolák s közvetve a vidék kérdése e szövetség megalkotása. De első sorban a mienk, a Főiskolák Athléta Clubjaié. Szükség van a Szövetségünkre, mert *Magyarország területén a sporttal való foglalkozásra első sorban a magyar diákság hivatott* s kérdelem mi szerepet tölthettek be e téren eddig a vidéki Diák Egyesületek? (Kettő: Debrecen, Pápa csak az idén

alakult.) Sem a M. A. Sz., sem a M. O. T. Sz. sem az iskolai városok Egyletei, sem magok az iskoláink hatóságai nem törődtek velünk (s ezért házasak lehetünk különösen a M. A. Sz. és a M. O. T. Sz. ránt, legalább nem vagyunk lekötözve irántuk:) s ezért lesz a Főiskolák Szövetsége az az eszköz, melynek segítségével az athletika terén elfoglalhatja a diákság azt helyet, amely őt munkája árán méltán megilleti. Szükség van e szövetségre, mert rá annak a hivatásnak betöltése vár, amit a Szövetségek és a vidéki egyletek betölteni elfeledtek s ez a testi nevelésnek, az athletikával való foglalkozásnak minél szélesebb rétegekben való terjesztése, az érdeklődés szakadatlan ébren tartásával sport közönség nevelése.

A Szövetség szervezetére vonatkozólag a Nemzeti Sport azt írja, hogy az egyes sportágak különálló szervezetére tekintettel szervezkedjék. Én az ellenkezőt ajánlom: olvasson magáta minden sportágat, mely testet edz. Mór Jenő a M. A. Sz. és M. O. T. Sz. főiskolai szakosztályával akarja összefűzni úgy, hogy e szakosztályok szakosztályai lennének a Főiskolai Szövetségnek. Én az ellenkezőt ajánlom. A Diák Klubok csak a szövetségük révén tartozzanak a M. A. Sz. vagy a M. O. T. Sz. szakosztályába. És végül még arra mutatok reá, hogy ez alakulásnál szem előtt tartandó az egyenlőség elve, miért is Pest kizárandó. Ugyanis nem tartom méltányosnak, hogy mi az anyagiakban szűkölködő vidéki egyletek fölvegyük a versenyt pl. a több ezer koronával fűtött B. E. A. C. al szember Ha velünk akar tartani, vagy mondjon le az államsegélyről, vagy adja át a Szövetségünknek.

Alkossuk meg ezt a Szövetséget! Ha valaha, akkor most kedvező reá az alkalom. A diákság a főiskolákon munkába állott, rajta legyünk, hogy munkakedve ne lankadjon el. Kolozsvárról már régóta várjuk a kezdeményezést, hiszen Kolozsvár megmarkolta a harangkötelet, hát harangozzon is.

A jövő a mienk — diákoké!

Zempléni I.

A zarándokok.

Írta: Debreczeni István.

(Folyt. és vége.)

Alig értünk ki Liszkáról, sebes vágatva közeledett felénk egy futár — biciklin s hirül hozta, hogy a patakiak Bodrog-Olasziban várnak bennünket. Tompa nagyhirű jegyzőjének neves szék-

helye után találkoztunk néhány pataki diákkal s a Pataktól 10 km-re levő Olasziban Sárospatak előljáróságával, kik, ott vártak zászlók alatt már egy óra óta. Így vonultunk be hangos nóták mellett, naplement után Rákóczi hajdani mulatóhelyére.

Másnap reggel, a kollégium megtekintése után felmentünk a várba. — A folyosók falait Rákóczikori lándzsák páncélok diszítik, de egyikét sötét zugba dobott kőcimer törmelléken kívül, ugyszólván ez az egyedüli a régi dicsőség jeleiből. A nagy lovag teremben van egy pár faszobor, meg egy gyalupad és egy galambduc. Tehát galambok lakóhelye a hely, hol fejedelmek, királyok vigadtak, hol a nagy fejedelem legszebb napjait tölté. Fent az egyik bástyafokon fekete-sárga lobogót lobogtat haragosan az északi szél, mintha le akarná tépni. Fekete-sárga az Árpád királyok, Perényiek, Rákócziak várán! A sárgája ugyan már inkább fehér, de nem kell hozzá valami nagy fantázia, hogy a magyar a fekete mellett mindig sárgának lássa. S nem is lehetetlen, hogy fehérré az eső és a nap tette. Csak azt a sok sárga lelket fehérítené meg így az idő. — És tán fehéríti is. — Az ifju herceg magyar szavakkal fogadott bennünket, a falakat befutó borostyánból koszorut küldött Rákóczi ravatalára és kivilágította az egész várat. Mi pedig szeretjük hiinni, hogy ez is jelent valamint

Lent a vár alatt emeletes pincék vannak, hova, mint a vezető plébános mondá, nem érdemes lemenni, mert „Kevés bor van benne”. Aztán elbeszélte mint dézsmálta meg a nyolcvanas években egy csapat pataki diák a hercegi borokat.

Ha a pataki fíjusággal való, várt testvériesülsébsől nem is lett semmi, megültük azt Patak polgárságával, mint polgárok. Ennek emlékét a város levéltárában elhelyezett okiratban megörökítettük, a főbíró ur pedig a város nevében emlékül adott egy Rákóczi zászlót, mely beszélni fog a késő utódoknak is a mi diadalutunkról, mely hirdetni fogja Sárospatak város igaz magyar szertét, előljáróságának lelkes hazafiságát.

Ujhelyből szinte patakig kijöttek elénk a diákok s ettől kezdve folyvást jöttek, öregek, ifjak, sőt hölgyek is. A város végén pedig nagy közönség várt a vasuti zenekarral. A nők az erkélyekről kendőt lobogtattak, virágokat szórtak s két kis lány mindegyikünknek virágot és egy-

két, Rákóczi szülőházából, Borsiból hozott tölgyfa levelet osztogatott.

Hogy mily szívesen fogadtak mindenütt bennünket, legjobban jellemzi az ujhelyi eset. A polgármester falragaszokon hívta fel a közönséget, hogy, mivel jön 50 debreceni diák, akik hajlandók szállást adni, jelentkezzenek. És jelentkeztek mint egy 150-en. Jutott volna tehát mindenkinek legalább három szállásadó.

Én véletlenül éppen a piaristák kolostorába jutottam. — Régi II. Endre korabeli épület ez, hol stilszerű minden berendezés: egyforma ódon minden a szakácsnétól — a borig. Lakói főuri kényelemben élnek; van mindenütt, mit szem, száj kíván. Egyben azonban mégis szűkölködnek nincs szegényeknek — borospoharak s így kénytelenek helyette vizespoharakat használni, ami különben nemcsak takarékosági, de más szempontból is bevált.

A városnak egyébiránt igen sok nevezetessége van. Hiresek különösen pincéi, melyeket keresztül-kasul vájnak a hegy oldalába egymás fölibe. Jellemzésökre a álljon itt a következő két eset. Egyszer egyik szállósgazda, a mint benyit pincéjébe, ámulva látja, hogy egy sorral rakott hordói fölött, még egy másik sor van. Szörnyen megörült s elégtelen dörzsölgette kezeit, midőn az egyik felső hordóra, hirtelen az orra elé esik egy ember. Ilyedtében majd nyavalyássá lett.

— Mit keres itt szomszéd? szólt aztán magához térve...

— A hordóim után jöttem, felel az feltápáskodva.

Mert hát semmi egyéb nem történt, mint, hogy a boltozat beszakadt s a jövevény hordók a felette levőből gazdástól együtt szálltak az alsóba

Más alkalommal meg Grósz ur, egy izraelita polgár pincéjében nagy rémületére egy sárga alakot talált a hordóján ülve.

— Khi vogy the gazember, kiált rá remegő hangon felkapván egy rudat és kinyitva maga után az ajtót

Semmi válasz közelebb megy hozzá:

— Já, ön az Khón ór, ürülök a szherencsének. Melyik chégnek akharja elleferálni boromat? Khérem mind kithönő.

Khón ur azonban nem felel semmit. Még közelebb megy.

— Ajvó Jehova, kiált fel kiejtve kezéből a gyertyát.

Khón ur az volt az csakugyan a borkereskedő ügynök, kit három nappal azelőtt temettek el óriási részvét mellett éppen Grósz ur pincéje fölibe, de a sok eső miatt a sir leszakadt, és azonmód ülve, ahogy örök nzugalomra helyezték. elhelyezkedett az egyik hordón. Tán, hogy a tulvilágon is folytassa földi hivatását.

Este bankett volt, mint rendesen. Jelen volt a diákság, a polgárok közül többen, a város számos tiszt és egyetlen képviselője: Buza Barna dr. Egész este igen hazafias hangulat uralkodott, melytől áthatva egyik helyi szónok ebbeli óhaját fejezte ki, hogy ugy bánjanak el a magyarok az osztrákokkal, mint a debreceni magyarok Kovács Gusztávval.

*

Másnap Széphalmon meglátogattuk Kazinczy sirját és mauzoleumát s csodás véletlen, a nap melyen oda értünk, éppen születése napja volt: okt 27-ike. Meghatva álltuk körül sirját s elhoztunk róla emlékül egy-egy borostyánlevelet.

Dél tájban, Mikóházát elhagyva, ebédre Sipos Tamás foglyokat akart löni s hosszas vadászás és egy csomó csütörtök után lőtt is egy — kézitáskát, állítólag (?) 3 frt. 87 kr.-al. Ez azonban ebédül elég nem lévén, tekintetbe véve gyomrunk és tarisznyánk üres voltát — mely előbbi hangos szavával tulharsogta Szemes tárogatóját — indulatoskodtunk Pálháza felé. Elöl ment Szemes (de már, töredelmes lába miatt nem bosztonlépésekben) s fennen lobogtatta a zászlót és haját. Pálházán újra akadtunk egy Liszikai tanítóra s rendbe lön minden.

Alkonyatkor értük el a gyönyörű völgyben, fekvő hollóházi kőedénygyárat. Ez volt a legszebb táj egész utunkban. Lent a keskeny országút, mellette a csörgedező hegyi patak; fent köröskörül hegyek s az égből alig látni egy kis darabot. A hegyek oldalát veresre festette a kopaszfák alját borító verestölgy avar. Jobbra karcsun emelkedik ki a füzéri várom: nagy Bercsényi vára. Olyan e kép a milyennek még gyermekkorunkban képzeltünk egy szép hegyi táját. — E völgyben lakó nép noha már nagyobbára tud magyarul — eredetileg tót. Rákóczit Rakoczinak hívja, de lelkesedve beszél róla s vendégszeretetben versenyezik akármelyik magyar községgel.

*

A huta egyik termében volt a vacsora, hol minden teríték mellett egy bélyeggel ellátott helyi képes lap volt. A főhelyen pedig ott ült egy fiatal asszony: Isványiné, a bérlő neje. Vacsora után szokás szerint megzendült a tárogató és a még Tokajban maradt „kis hangot visszavarázsolta egy-két mosolygó nyájas női tekintet.

*

Gyönyörű vasárnap reggel van Az őszi nap-sugártól csillogó deres országuton ujult erővel halad a zarándok csapat. Messze a hegy tövében, mint egy nagy kőhalmaz biztatón hívogata a szürke tömeg: Kassa városa — Egyszer csak távoli faluban harang szava csendül s csengő szóval szólít ájtatos hívőket: „imára, imára!“ A szellő szétviszi a vékony hangokat s a következő pillanatban kalaplevéve vonul tovább a kis csapat és fent a hegyek között a természet nagy templomában felhangzik az ének: „Te benned biztunk eleitől fogva“. Buzgó együttérzéssel énekeltük el e zsoltár két versét: reformátusok voltunk egytől egyig Ez volt ami vasárnapi istenitiszteletünk.

Délre Zsadányba értünk. A vendéglőben nagy lelkesedéssel olvastuk Zichy G: versét a zarándokokhoz, valamint a pesti és kassai lapok ránk vonatkozó hiteit. Az erre támadt nagy kedv és dalolás közben egyszer csak nagy nehezen cipel be két alak egy vesszőkosár üveges sört s kirakják az asztalokra. Bekövetkezett sorsukat sejtethi mindenki abból a vigasságból, amilyen, dacára, hogy hatodik nap gyalogoltunk. egész uton nem volt. Ezt azonban korántsem a közvetlen hatás, hanem a szíves meglepetés keltette.

Este, célunkat elérve, hangos nótaszóval adtuk tudtul a kassaiaknak megérkezésünket. Az egyik diadalkapuhoz érve hirtelen feltűnik alatta a kollegium zászlója: hivatalos küldöttségünk jött elibünk, kikkel aztán visszamentünk a honvédszoborhoz, hol Tarnóczy köszöntötte nevünkben híres Kassa városát. Aztán daloltuk tovább hogy:

Recece, nem vagyok én kapitány
Recece, nem járok én paripán,
Debreceni diák vagyok én,
Recece gyalog masirozok én!

s mindenütt a legnagyobb lelkesedéssel fogadtak benünket.

*

Másnap a menet mellett állva kalaplevéve tiszteltünk és zászlóinkat hálás kegyelettel haj-

tottuk meg a szent hamvak előtt. A menetből pedig, mosolygó arccal integettek felénk az uti ismerősök s büszkén mutogattak a körülöttük levőknek; Ime itt vannak a debreceni diákok!

Délután elmentünk a dómba, hogy letegyük koszorunkat a ravatalra s egy végső pillantást vessünk azokra a néma koporsókra. Ám e pillanat is elég volt arra, hogy emlékét szívünkbe zárjuk s megőrizzük egész életünkben.

Este a himnusz hangjaival mondtunk búcsút Kassa városának.

*

Történeti hűség kedvéért meg kell említenem, hogy egész utunkon egyetlenegy református pap-pal találkoztunk, a borsíival Ujhelyben; a többinek színét se láttuk, a nyíregyházi pedig gyalázó szavakkal nyilatkozott rólunk még-odaérkezésünk előtt...

Még valamit. Leírásomban a borról tán sokat s nem épen megvetve szóltam lehet. De tudvalevőleg nem azok magasztalják mindig, akik leginkább élvezik s a legnagyobb bordalköltőknél; Petőfinél, kit borospohár nélkül épen úgy nem tudunk elképzelni, mint a kard nélkül, Jókai szerint józanabb ember nem volt a világon. Nem vagyunk ugyan Petőfiék, de legyen szabad ezt úgy magamra, mint mindnyájunkra vonatkoztatva megemlítenem.

*

Hazajöttünk; dicsőséggel, szent emlékekkel, szívünkben lelkesedéssel. Diadaluton voltunk, amilyet álmodni sem mertünk s a milyenben nem lesz részünk soha. Csak most láttuk mily varázserője van e szónak: debreceni diák és büszkén mondhatjuk el hogy, szereztünk e kollegiumnak egy pár évre való dicsőséget.

Temetésen voltunk: halottat kísértünk utolsó útjára. De e temetésen siró keserv helyett hálaima hangzott s nem halált, diadalt hirdetett az ének. — A fény, a pompa s a néma hamvak mind szent tüzet oltottak szívünkbe.

És mi elhoztuk magunkkal e drága emlékeket s megőrizzük, hiszen hasonlót nem szerzünk soha. A lelkesedést pedig, mely ott a koporsóknál keblünket betölté, mélyen szívünkbe zártuk, hogy legyen vezérlőnk, míg e földön járunk, minden lépésünben.

*

Itthon vagyunk — — — Előttem egy tölgylevél Rákóczy szülőházától s egy virág koporsó-

járól. Amaz a dicsőség, ez a bála jele. Amaz zöld és az marad örökké, ez pedig hervad, egyre hervad.

Tudjátok-e mits jelent ez?...
Gondolkozatok felőle!

Véres pisztoly-párbaj.

Irta: Pánczél József.

— Gratulálok!

Ezzel fogadtak egy modern lovagot a kaszinóban. És siettek sokan megrázni a hős kezét. Az elfogadta a gratulációt.

— Sajnálom egyébként, de miért hengegett? Azt mondják belepusztul. S hogy kitérjen a további kérdezősködés elől, büszkességgel, vegyes érdeklődéssel vette fel a mai lapot:

— Hadd lám, mit ír a lap a „véres pisztoly-párbaj”-ról.

*

Akiről itt beszéltek, azt bevitték a kórházba — meghalni.

A kórházi jegyzőkönyvben a 20-as számú betegről annyi volt beírva, hogy egy golyót kapott ide meg ide; aztán egy pár furcsa latin szó.

A nagy ablakon bekandikáltak a szép nagy fehér őszi rózsák, amelyekből olyan szép koszorut lehet fenni s ott állt az ablak mellett egy szép egyenes tujafa, amelyet a sirokra szoktak ültetni.

Bent a teremben, fehér párnák közt feküdt a beteg. Mellé állítottak egy halvány arcú apácát, ki egyik borogatást a másik után rakta a beteg szíve fölé arra a sebre, melyet egy leányért, egy színésznőért kapott. Elakarták ragadni tőle; nem engedte azt, kit jobban szeretett az életénél. Belekötöttek, párbaj lett az ügyből s most itt fekszik.

Felemelte sápadt arcát, melyből úgy ragyogott ki lázban égő nagy szeme.

— Nővér, nem volt itt valaki?

— Nem volt még senki.

De alig mondta ezt, kihívták a nővért s csakhamar bebocsátott maga előtt egy szép szőke nőt.

— Fél óra múlva bejövök, mert tovább nem szabad a beteget zavarni, sugta a szőke nő fülébe a nővér s halk léptekkel eltávozott.

A szőke nő odaállt a fiu ágya elé s nézte hosszan, mélyen, bánatosan azt a halvány arcot, azokat a ragyogó lázas nagy szemeket s mikor azokban csak a mélységes szerelmet látja, nem tudja elfojtani előtörő zokogását, hanem odahajol föléje s csak sir, sir minden gondolat nélkül. Az iszonyu fájdalom sulya alatt úgy hánykódik a szíve, úgy kaapál... Lassan eláll a könnypatak. A szánalmat, tájéalmat elnyomja a féltő szerelem. Vékony kis kezével simogatja a fiu hosszú barna haját.

— Szegény kicsikém, hát fáj nagyon, hát nem szólsz hozzám, meg akartak ölni értem Édes kicsikém... úgy szerettelek... Nem volt a világon más barátja szívemnek csak te... Ugy összeforrt a lelkem a lelkeddel... Most te is itt akarsz hagyni.

— A világ minket lelketlennek tart, ki eladta lelkét, testét a pokolnak, ki előtt minden csak játék, csak komédia. Azt hiszik rólunk, hogy pénzért megvehetik mosolyunkat, szerelmünket, lelkünket, hogy az életet is csak színpadnak nézők. Ugy-e te tudod kicsikém, hogy csak téged szerettelek... Szerettem ábrándos lelkedet, mosolygó szemedet, aranyos szívedet. Olyan jól esett, ha a sok képmutatás után láthattalak téged, megsimogattam selymes barna hajad s hallhattam lágy, édes hangodat... Kicsikém... édesem...

S míg puha kis kezével simogatta a fiu lágy, selymes barna haját, egy nagy könnycsepp homályosította el ismét szemét s nőtt, nőtt, a nagy könnycsepp egyszerre csak végiggördült az arcán s lehullott a fiu vékony kezére. Mintha egy más világról jött volna vissza a lelke, mintha most ébredne, felemelte kezét a fiu s lassan odavonta a nő könnyes arcát égő arcához s láztól cseresep ajkait odaszoritotta hosszan a lány ajkaihoz... Aztán lehanyatlott ölelő két karja. A lány odaült az ágy szélére. Esteledni kezdett, kívülről beragyogott egy-egy korai csillag. A fiu nézte, nézte őket mereven s beszélt. mintha a csillagokból olvasná.

— Ne sir... ne sirj... úgy fáj, ha sirni látlak. Várj majd mesélek. Emlékszel, a hosszú téli estén a szamováron, hogy duruzsolt, mi egymás mellett ültünk a nagy sárga cserép-kályka mellett a te barátságos kis szobádban... Hogy szövögettünk bolondos terveket s hogy elnéztük, mint játszadozott a kályhából kivilágító fény a bolyhos szőnyegen. Azután, ha így elringattuk a lelkünket, egyszerre csak elkezdtelek bántani, hogy már nem is szeretsz engem; hiszen hogy is lehetne egy ilyen bolond fiut szeretni, ki a lelkét is oda adná neked... Te ezt komolyan vetted, elkezdted sirni s mig zokogtál; mig a lelked is sirt, én csak néztelek, csak néztem könyörgő szép szemeidet s szerettelek, imádtalak. Szerettelek volna átka-rolni s egyenként lecsókolni könnyeidet, de csak soká kezdtelek vigasztalni, csak soká kezdtem el simogatni szőke hajadat s csókoltam meg vonagló kis szádat... Tudtam, hogy mikor sirtál is, boldog voltál nagyon... boldogok voltunk mind a ketten.

Elhallgatott egy kicsit, aztán beszélt tovább. Künn gyöngé szellő mozgatta meg a tujafát, a csillagok reszkető fényvel ragyogtak.

— Már én nem soká élek. Ne sirj édesem, hiszen nem is oly szomorú az élet; te fogod majd le a szememet s a te karjaid közt meghalok majd csöndesen... Ha lecsukódik a szemem, odahajtom a fejem a válladra, mint régen s gondold azt,

hogycsak elaludtam... Na ne sirj... ne sirj... Inkább nem beszélek már. Elfáradtam a sok beszéd-től; gyere el majd hónap; érzem, hogy akkor halok meg. Most hajtsd ide a fejedet csókolj meg s menj, hogy pihenjek, készülök az utra...

Elhallgatott, befordult, hogy pihenjen. A halál józansága volt ez. Ugy beszélt, mintha nem is ő volna, ki most itt hagyja a napfényt, virágot, az életet...

Bejött a nővér, eltelt a látogatási idő.

A szőke lány megcsókolta még egyszer hosszsan, nagyon hosszsan a fiu ajakát, mintha érezte volna, hogy az az édes ajak már nem csókolja többet soha, soha... pár óra s hideg, merev lesz, mint a jég... Becsukódott az ajtó. Csöndes volt újra a kórterem. A nehéz gyógyszerillat úgy ráfeküdt a lélekre.

Éjjel meghalt a beteg, aztán eltemették. Reggel ott találták a siron mozdulatlan a szép szőke színésznőt. Átlította a szívét.

Megtudta a párbajhős is a „legujabb hirt“ a kaszinóban.

— Kár érte; helyes kis színésznő volt. S napirendre tértek az egész fölött hamarosan.

Kinn a temetőben meg a két új sirt beszórta az őszi szél sárga falevéllal.

Versek.

Irta: Csontos Kálmán.

Hangulat.

*Mikor pihenni tér az elfáradt felhő,
Mikor a kék égen kigyulad a csillag,
Mikor sóhajtozva kóborol a szellő,
Mikor a harangok nyugalomra hívnak,
Mikor szürke árnyak tolongnak az égre,
Mikor csak hangulat, ábránd itt az élet:
Akkor szálljon lelkem el a semiségbe...
Akkor boruljon rám a csend, az enyészet,*

Névtelenek.

*Ha nem is látom soha többé
S örökre árván maradok...
Elszállanak bús messzeségből
Hozzá az álmok, sóhajok.*

*Ha ő előlem örökre eltűnt
A szürke emberrengetegben...
Merengő, csendes éjszakákon
Megérzi lelkem, szerelmes lelkem.*

*Itt tépelődöm újra, újra
Szobám is most olyan rideg...
Beszélnék, nem hallgat rám senki,
Ha szólnak, én nem felelek.*

*Csak sirdogálok egymagamba'
Sírom a dalt, a verseket...
Valakiről, akit imádok.
Valakiről, ki nem szeret.*

Faust és Az ember tragédiája.

Irta: Nagy Sándor.

(Folyt. és vége.)

Ilyen viszonyok uralkodtak Európaszerte s így Németországban is, míg Rousseau tanai új életre nem térítették az elalélt nemzetet. Világmozgató eszméi varázshatására, mint egy test kelt lábra a junges Deutschland, felderegett a hajnal, a „Sturm und Drang“ hajnala, mely magával hozta a legnagyobb zsenik legnagyobbikát a minden nemesért rajongó, még akkor is ifjú Göthét. Ott találjuk őt is a többi lelkes költők táborában, Klinger, Klopstock. Schiller között, kik mindnyájan lelkesedve ragadták kezükbe a zászlót, melyen aranybetűkkel ragyogott a jelszó: Szabad természet. Hogy legértékesebb alkotásait e jelige alatt teremtették — az természetes. Az a siker, mit különösen a színpadon elértek, felbátorította Göthét is s ekkor fogamzott meg agyában Faust szerencsés eszméje, annyival is inkább, mivel Faust személyében önmagára nézve vonatkozást fedezett fel.

És ekkor még nem is álmodott arról a fiatal Göthe, hogy majdan az ősz Göthe fogja azt a munkát bevégezni, melynek alapját az ifjú lelkesedés rakta le, de a tetőt a higgadt, a bölcsélet gazdag tárházában szinte elfáradt elme huzza rá.

Mert Faust nem pusztán drámai hős, küzdelme nem pusztán a realizmus harca az ideelizmussal szemben, hanem „was der ganzen Menschheit zügeteilt ist!“ Színpadra készült a mű és Faust lett a világ színpadáva.

Faustot három vágy emészti: alles wissen; alles haben; alles geniessen. Főlemelkedni az istenség légkörébe, hisz a tudomány kezébe adja a jogot s mi több — az eszközöket. Emberi tehetetlensége nem akadály, ott van mellette Mephistopheles, ki segíti, tanácsaival ellátja, mire az emberi bölcsesség nem elég, kipótolja az ördög mindentudása. De csalódik, mert csalódnia kell. Az ő utja nem a tökéletesedés, hanem a megsemmisülés felé vezet, melynek ajtaja a sir, hol elnémul a kielégíthetetlen szív gyötrelme, szétfoszlik minden illúzió.

De ha már nem találja is meg a rideg földi hazában vágyai kielégítését, hadd tekintsen hát be a jövő élet titkos műhelyébe, hol kárpótlást talál a földön csak vak szellem. Kész lelkét is odaadni az ördögnek, csak addig, míg lelke a

testtel összeforrva van, szabadon csapongjon. Nem adja fel reményét akkor sem, mikor egy élet után kinterhelt szive utolsót dobban s elcsigázott testtől a sirba dől, melynek minden egyes göröngy dobbanása arról beszél, hogy az ember nem lépheti át azokat a korlátokat, nem emelkedhetik ki a chaosból, melybe a természet állította.

Ez hát az ember hivatása, hogy Mephistophelesben találja meg az egyedüli barátját, ki elkíséri őt a bölcsőtől a sirig. Mikor már elhagyja az embert minden, — minden a földön, rombadől az édes ábránd, vigasztaló hit, ember- és Isten-szeretet; helyette a csalódás, érzéketlenség és fátsultság fészkel be magát az emberi kebelbe, nincs ir, mely ebből kigyógyítsa, nincs az embernek más vigasztalója a felhőkön túl, csak a romlás szelleme.

Nincs Faustnak még önakarata sem — ő nem viseli Isten képét magán, — csak cselekszik, mint a gép, de kormányzója Mephistopheles. Még csak nem is gondolkodik, teszi azt helyette az ördög. Göthe az önakarat leggyérbő homályát is eltörli az emberről, mikor teljesen az ördög hatása és hatalma alá veti őt. Vagy talán csakugyan ilyen az ember? Ilyen, ki vásárt csap az erkölcsiség szentélyében, vakmerő kezekkel letörli a szüziesség himporát önmagáról és minden másról körülötte.

* * *

Fejtegetésem másik tárgya „Az ember tragédiája”, melytől az újabb időben nagyon sokan meg akarják vonni az eredetiséget. Igen háládtalan és áldástalan munka ezzel a kérdéssel foglalkozni, mert az emberi s még inkább a sziv rejtekébe benyulni ugyszólván lehetetlen; mindamellett annyi tény, hogy csak a látszat után indulnak azok, kik utánzást látnak Madách felséges alkotásában. Mert — kérdelem — nem emelkedhetik-e fel Az ember tragédiája oda, hol a Faust áll? Nem méltó e abban a feldolgozás is a felséges eszméhez éppugy, mint Faustban? Már pedig az tapasztalati, sőt lélektani tény, hogy az utánzás soha sincs oly tökéletes, mint az eredeti, mintának választott mű. Aztán meg — másoldalról tekintve, — lehet-e más színben tüntetni fel az embert egyiknek, mint a másiknak?

Van aztán egy eszközünk még, mely a megfejtés kulcsát kezünkbe adja a nélkül, hogy után-

zót látnánk Madáchban: a költő szive, egy nemes, de a csalódások kinjától összetört sziv.

Nem volt szüksége Madáchnak Göthéhez fordulni, nagyobb tanítója velt nálánál szerencsétlen költőnknek az — élet.

Faustot — mint láttuk — irodalmi mozgalom szülte, míg a Tragédia egy oly sokat hányatott lélek merész koncepciója.

Ő sem érte be azzal, hogy élni kell. Miért kell élni, hisz:

„Bár százszor mondja is a sors: eddig élj!

Kikacagom — s ha tetszik: hát nem élek!”

Ő neki még ez is kevés. Azt kutatja: miért él az egyed, de az általános, miért él nem az ember, de az emberiség? Mily fenséges alapeszme s mennyire felette áll a Fausténak! — Faust az örök egyed, az örök individuum, míg Az ember tragédiájában az emberiség létének, vagy nem létének kérdése forog szóban.

Hogy lehetne tehát utánzója Madách Göthének, ha műve fenségesebb alapeszmen (s ez nem nagyítás!) nyugszik, mint az utóbbié?! Talán ha Madách él előbb, Göthét tekintette volna a világ utánzónak s Madáchnak ellenben akkor is meg kellett volna alkotni művét, ha Faustot nem is ismeri, vagy ha egyáltalán Göthe meg sem alkotja.

Madách merész kezekkel benyult az emberiség történetébe, hogy ott, mint egy roppant muzeumban szemlélje végig a természet e csodás teremtményét, az embert, egyedenként, hogy így olvasson belőle. És mi meggyőződésre jut? — hogy nem változott az a teremtés óta, hogy most is oly hitvány az ember, mint a teremtés órájában. Sőt most még hitványabb! — Mi lesz a jövő képe így? A föld előbb még forró keble kihül, a nap elveszti éltető melegét s az ember szive kővé válik. Nem dagasztják keblét már nemes ideálok, — hisz minden szent, felséges eszméből gunyt űz az alacsony érd. khajhász. Nem elégíti ki keblét a rég szomjazott tudomány, melynek immáron birtokában van, hisz minél közelebb jut a mindenség kutforrásához, annál parányibbnak látja a földet s annál hitványabbnak önmagát. Mivé fajul aztán az ember végső stádiumában, az eszkimóban? Vadállattá, ki csak azért tud imádkozni: hogy kevesebb ember legyen s több fóka...!”

Mily iszonyu kép! — Ugy látszik, mintha Madách a legsötétebb pessimismus örvényébe merülne, mikor e pár sort papírra veti; pedig

egy magasabb istenség iránti hite, bizodalma egy percre sem inog meg; mert felé zeng a szózat:

„Ember küzdj és bizva bizzál!”

* * *

Mindkét mű expozíciója az égben kezdődik, csodálatosan egybevágó, hasonló eszméssel, de míg Faustnál évezredek óta működik már a mindenség, az Ember tragédiája azonban mindjárt a teremtés percében veszi kezdetét, mikor

„Be van fejezve a nagy mű, igen,

A gép forog, az alkotó pihen!”

Hogy költői alkotás tekintetében is mennyire felette áll a Tragédia Göthe Faustjának, alig szorul bizonyításra. Nyilvánvaló, hogy Göthe tévedett, mikor egy örök egyedbe akarja szorítani a mindenséget. Ez egyszerűen lehetetlen, kísértse bár azt meg oly lángelme, aminő Göthe. Mennyivel szerencsésebb gondolata van Madáchnak, midőn — vizsgáljuk csak tüzetesen művét — épp ellenkezőleg, a mindenségben keresi az egyed, az ember helyét. Egy individuum kerete sokkal szűkebb, semhogy egy oly óriási képet befogadjon, melynek beállítására Göthe vállalkozott. De Madáchnak olyas valami sikerült, mi Göthének nem; ő lángelke vasszárnyaival fel birt emelkedni az istenség dicskörébe, hogy onnan szemlélje végig az emberiség életét.

És mégis az „Ember tragédiája” egy tekintetben kénytelen meghajolni „Faust” előtt: a költői kidoldozásban. Faust minden sorát az örök igazság igéi aranyozzák s a bölcsesség napja s ez a nap némileg elhomályosítja az Ember tragédiája csillagát. Ez azonban nem von le az értékéből s nyujtsák bár a legnagyobb kritikusok Göthének a pálmát, mi mégis legnyilvánvalóbb elismerésünkkel és hódolatunkkal áldatlan sorsu költőnk szellemének adózunk!

Emlékezés.

Szerelmes nyári éjszaka

Lelkembe még a mámorod!

Szellő se lebben,

Levél se zizzen,

Halk, csöndes az éj

Csak szívünk háborog.

*Ültünk a padon... egymásra néztünk.
Az arcunk lángolt... az ajkunk néma volt.
Hozzám simultál... átöleltelek.
S szóke fejcskéd keblemre hajolt.*

Delejes volt a lég... a vérünk lángfolyam.

Asszonyi csókod perzszelt, kábitott...

Nem tudtunk semmiről... el voltunk veszve.

S szívünk a bűnben, gyönyörben egybe forrt.

Szerelmes nyári éjszaka

Lelkemben őrzöm mámorod!

Szellő se lebben,

Levél se zizzen,

Halk, csöndes az éj

Csak szívünk fáj, sajoj.

Bereczky Lajos.

A vasember.

Mikor eloszlottak az ólomszürke fellegek, s a tavaszi nap aranyos sugarait végig öntötte a tájon, megcsillámlott egy könnycsepp az emberek szemében egy könnycsepp a virágok illatos szirmain.

Tavaszi volt, illatos, szerelmes tavaszi nap!

A langyos szellő vidám madárénekekkel volt tele, egy boldog, szabad nemzet imájával lengett tova a zöldülő bokrok között, s végig futott az országon, lelkesítve az ifjakat, mesélve a multról az öregeknek, egy fényes multról csodás regéket.

Olyan szép... olyan lelkesítő volt minden!

Azután újra fellegek gyűltek a fényes nap-sugár elé, csak néha engedve kitekinteni a foszlányok mögül, hogy velünk örüljön, hogy minket lelkesítsen. S a madárének közé az ágyuk tompa bömbölése vegyült. A szellő az elesettek sóhaját, a küzdők kiáltását hordta tova.

S egyszer... elhallgatott az utolsó sóhaj, az utolsó ágyudörgés, az utolsó csata kiáltás, csend lett mindenütt, mélységes csend.

A hulló falevelek betakarták az üldözötték lábnyomát, elrejtették őket a fájdalommal, amely velük ment dobogó szívükben, sápadt arcukon, a könnyes, beesett szemekben, amelyeknek csillogása félénken tekintett körül a legkisebb zajra, a levelek szomorú susogására.

Ősz lett... szomorú... hervadó ősz!

* * *

Volt egy ember, akit nem lelkesített föl a csatakiáltás, a fényes diadalok mámorító hire, akinek a szive olyan volt mint a szikla. A nevével elfelejtették az emberek, úgy hívták az egész faluban csak „a vasember”.

Mikor meghallotta az első ágyudörgést, meg-rándult merev arcán egy izom, mosolygott... azután komor lett, szomorúan nézett maga elé

sokáig, amíg csak a tavaszi nap utolsó sugarai el nem tűntek. S mikor leszállt az alkony, eltűnt a mosoly, a merevség az arcáról, ki tudja miért, ki tudja mitől?

A vasember most ott ült a kis ház előtt, ahonnan le lehetett látni a zöldülő rónán, egész az erdőig. Előtte magas fiatal ember állott, akinek karcsu termetéhez hozzá simult a barna, nemzetőri ruha. Arcát pirosra festette a lelkesedés tüze, s beszélt az öreghez csöndes, tompa hangon.

A vasember fölállott az asztal mellől. Egy percre úgy látszott, mintha megremegett volna, s odalépett a fiatal ember mellé.

— Menj... Menj... kezdte vontatottan, menj te is oda ahova a kötelesség hív, ahova az ábránd csal. Lelkesülj te is a többiekkel, hogy megismerd milyen az élet.

Nem tartalak vissza, de nem is követlek. Én már megvénültem, nem hiszek az álomnak. Csalódtam sokat, szenvedtem mindig; a szívem megfásult a küzdelem zajában; kihalt belőlem a lelkesedés. De ha majd eloszlik az álom, ha az öröm kiáltást a fájdalom hangjai fogják föl váltani, ott leszek én is, hogy mindenemet föláldozva megmentsek egy porszemet a haza földjéből, egy rögöt amelyet vér áztatott el. Menj! s ha majd összetör az élet; gyere ide vissza azzal a sebbel amit a tapasztalás út szíveden, s gyógyírt, menhelyet találsz nála!

A nap sugarai végig szöktek a ház falán... azután eltűntek. Az uton egy távozó lovas fölverte a port, s azután eltűnt az is. A vasember szomoruan nézett az üres messzeségbe, még akkor is, mikor már a felvert por leszállott, s az estnek titkos homálya fedte el a tájat... Azután megfordult, bement a kis házba s virrasztott egyedül. A csillagok beragyogtak az ablakon s kikacagták az álmodozó vén embert, akinek a múlt van az eszében... az ifjúkor, midőn ő is égett egy álomért egyszer, lángolón, lelkesedve, elhagyva mindent, hogy küzdjön, szenvedjen s összetört szívvél álmodozzon majd a multról, ifjúságról.

* * *

A lelkesedés fogyott napról-napra. S szaporodtak a névtelen fakeresztek, a füstös romok, lakatlan falvak, amelyek egy elvonult zivatar utját jelölték, s ahol ezek az utak keresztezték egymást ott egy sirhalom, ahova össze futottak ott egy temető volt, az ifjúság, remény szomorú temetője.

A tábor tüzek vérpiros fénye messze bevilágította a tájat, integetve a bujdosóknak, hívogatva őket. Hiszen oly kevesen voltak már akik még álmodni tudtak, akiknek lelkében még ott élt a lelkesedés.

Csend volt mindenütt.

A katonák fáradtan heverték a tűz körül. A küzdelem a szenvedés mély vonásokat szántott a sötét arcokra borult homlokokra.

Itt ott összeborulva beszélgetett két jó barát akiket a szenvedés, a közös balsors hozott össze, de legnagyobb részök szomoruan bámult maguk elé, vagy a tábortűz hamvadó parazsai közé.

A tűz mellett egy sebesült feküdt. Kezeivel lázasan kapkodott a fényes csillagok felé. Arcát pirosra festette a láz. Hosszu, szőke haja össze csapzottan csüngött alá homlokára.

Egy öreg katona ült mellette s amikor a beteg kínosan fel-fel sóhajtott aggódó szeretettel hajlott fölé... s egyszerre csak megszűntek a sóhajok, a beteg elhallgatott. Hogy vagy pajtás? kérdezte tőle az öreg katona.

— Már jobban, sokkal jobban. Csak a szívem körül ég még valami. Talán a golyó... talán a szívem?

— Tudod, mikor olyan rosszul voltam, megjelent előttem egy öreg ember képe, egy mogorva szerető arc, s azután eltűnt — s most már nem fáj semmim. Talán meggyógyulok s akkor... haza megyek én is, ahoz az öreg emberhez a csöndes kis faluba. De ha meghalnék... vigy el hozzá... vigasztald meg, mondd el neki hogy ő volt az utolsó gondolatom is.

Az utolsó szavak fuldokló hörgésbe fultak. Egyszerre ellepte a vér a köteléket, s mikor elmúlt a köhögés, folytatta újra fátyolozott hangon.

Van é valakid pajtás, akire visszagondolsz ilyenkor? Akitől nehéz volt elválni?

Az öreg szomoruan rázta a fejét. Nincs... nincs senkim... csak egy kis sirhalom valamelyik csöndes temetőben. Ki tudja meg van e még az is?!

A visszaemlékezés könnyet csalt az öreg katona szemébe. A könny legördült a barázdás arcáról a földre, onnan is eltűnt, beitta a por. Azután összetette a kezét, mintha imádkoznék. Talán csak szokásból, talán véletlenül. Elgondolkozott, sokáig nézve a csillagos eget, mely vég-

telen pompájával fenségesen terült el felette. Számlálta a hulló csillagokat, amelyek fényes ívet húztak végig a sötét boltozaton s ilyenkor aggódva fordult társa felé.

Az elszunnyadt, álmában egy nevet emlegetve. Egy öreg ember nevét, aki odahaza mindig csak őt várja, mindig ő rá gondol.

* * *

Egyszer, amikor a fák hullatni kezdték az elsárgult lombokat s az avar zörgő szőnyeget képezett mindenütt az utakon, vége lett a reménynek. Eltűnt az álom, s az örömhangját a fájdalom vad, panaszos kiáltása nyomta el.

A levegő a menekülők, a kétségbeesettek sóhajával lett tele. A szellő az elítéltek utolsó sóhajával lengett tova.

Nappal mélységes csend, éjjel szomorú zsi-bongás töltötte be a léget...

...s az égről tűnni kezdtek a fényes csillagok.

*

A vasember nyugtalan volt nagyon.

A hideg arc sáppadt volt mint a fal. A me-revség helyét a kétségbeesés, tépő aggodalom foglalta el.

Gyakran eltűnt hazulról. Senki sem kezdte, senki sem tudta hova, s amikor visszatért keze csupa véres volt, komor arca egyre halványabb...

Ha otthon volt, kiült a ház elé, s minden kis zörrenésre összerezzen. Kinézett a kapun az országut felé. Reszkető kezével beárnyékozta szemét hogy jobban lásson, s ha valaki jött újra visszatért arcára az a szigorú vonás, mely már mély nyomokat hagyott a napsütötte arcon.

Ugy várt valakit, aki még most sem jött. Vajon vissza tér-e?

Amikor leszállt az est, bement a szobába, magára zárta az ajtót, lefűggönyözött minden kicsi nyílást, mint aki nagy dologhoz készül.

S a mécses imbolygó világánál letérdepelt az öreg a padlóra. Felfeszítette a korhadt deszkát, s kihuzott belőle egy csomó kopott rongyot. Ócska régi holmik voltak ezek. Ki volt a gazdájuk? Honnan szedte azokat ez az öreg ember?

Mikor azután már mindent összeszedett, letette a deszkát újra a régi helyére. Összekötötte a sok ócskaságot, s ezzel hóna alatt megindult. Óvatosan ment mint a tolvaj, egyszer szinte futva, máskor meghuzódva egy kis bokor mellé. Ugy sietett az erdő felé, melynek fáit szomorúan söté-

tedtek előtte. A leveletlen ágak suttogása egy siró dalt zokogott. Egy elfojtott, panaszos sirám rezgett a sötétségben. Bent mélységes hallgatás volt, csak néha tört elő a mélyből egy megtört ordítás s az ágaknak roppanása.

Mikor a fák alá ért az öreg ember, elkezdett huhogni, mint a halálbagoly, panaszosan, sokáig. S azután a mélyben is ismétlődött a huhogás, és előjött egy sötét árny lassan a fák közül. A hold is előbujt a foszlányos fellegek mögül, s ott állt egy bujdosó a vasember előtt.

Ruháját összetépte a tüske, foszlányokban csüngött az le róla, s mikor átvette az öregtől a rongyokat megremegett s összeesett a fűvön, sovány karjait odanyújtotta az öregnek.

Éhes vagyok .. suttogta. Adj csak egy darab kenyeret nem tudom tovább tűnni. Odamegyek. Feljelentem magam hogy öljenek meg, csak ennem adjanak.

Az öreg leült a gyepre, kibontotta a csomagot, amelybe eunivaló is volt göngyölve, s míg a menekült mohó étvágygyal fogyasztotta az öreg beszélt hozzá akadozva, csöndesen.

— Elhoztam a ruhát... vedd magadra s eredj míg megtalálod a nyugalmat. S ha... találkozol a fiammal, mondd meg neki várom. Jöjjön haza gyorsan. Szeretném még egyszer utóljára látni s könnyebb lesz az álom.

* * *

Csipős szél futott végig a letarlott mezőn. Zugva sivitott be a fák ágai között s az üres madárfészket széllyelborzolva leszórta a földre.

Megeredt az eső is, hideg apró cseppekben hullva le a földre. Az nyirkos lett s nemsokára apró patakocskába verődve futott le a piszkos víz a dombosabb helyekről.

A csuszós uton lassan haladt a vasember. Gondolkozott. Vajon föltudja-e építeni a madár, visszatérve a széthullott fészket a régi, megszokott helyre, vagy megunva a küzdelmet más ágra telepszik?

Előtte az uton hatalmas roppanással dőlt ki egy fa. A vihar csavarta ki; s most ott feküdt az uton. Hatalmas ágait bemocskolta a sár amint lecsapódott. Ágai közül a kihullt madárfészket zugva szórta széllyel a szél.

A faluból tompa kutyaugatás hallott ki. Egy ablakból világosság tűnt elő, mikor az öreg elment a ház előtt, hirtelen kialudt a fény.

Mikor megérkezett a kis ház elé, megállt hirtelen a kapunál. Az nyitva volt. A szobából kinos sóhajok hallatszottak ki. Remegve sietett az öreg befelé. Keze reszketett a kilincsen, alig tudta kinyitni, s mikor föl pattant az ajtó, megállt a küszöbön, egyik kezével eltakarta a szemét, a másikat meg nyújtotta előre egy rongyos fél-lábu ember felé. Csupa vér volt az s a padlón is egy-egy tócsa feküdt.

Egy tompa nyöszörgéssel végig esett a padlón a vasember, szemeiből ömlött a könny s míg ott vonoglott a kintől csak egy szót susogott folyton:

Fiam... fiam!

Egy öreg cseléd kíváncsian dugta be az ajtón a fejét, kinn megállott egy pár öreg ember, akik csudálkozva suttozták. A vasember sir!

* * *

És sirt akkor az egész Magyarország!

Sebestyén Béla.

Színház.

— Szép Ilonka. —

Igazságos Mátyás király nem érdemelte meg az ugynevezett hálás utókortól, hogy trikóban ábrázoltassék. Nemzeti imádságunk halhatatlan költője sem szolgált rá arra, hogy érző poezissal, finom szinokkal és leheletszerű hangulatokkal ékes Szép Ilonkájából ilyen vegyes érzelmeket ébresztő operettet, más szavakkal énekes játékot faragjanak.

Valahol olvastam, hogy ez az operett új nyomokon jár és szerzői reformer szerepre vannak hivatva. Mert szörnyű lenge erkölcsök uralkodnak manapság az énekes deszkákon. A macsics és primadonnakultusz jegyében születnek meg a ma kassza darabjai. Új léghört kíván a jóízű és a kritikusszemű közönség.

Hát a Szép Ilonka ezt akarná megvalósítani. Jó. Lássuk azokat az újításokat.

Ez az „énekes játék“ nem is operett. Nem válik hátrányára, de előnyére még kevésbé. Mert eredetileg operettnek készült. Egy pár verőgyörgyi fogás, trikós királyunk néhány allúje első pillantása igazolja ezt. Hogy mégsem lett belőle operett, — tehát játszi szellemmel és bájjal megirt színjáték — az nem érdem, hanem naivitás. Egy kis tapasztalatlanság.

Tény, hogy Szép Ilonka édesbus története magában véve nagyon kevés arra, hogy három felvonást betöltsön. Tehát adni kell hozzá valamit. Természetesen olyan valamit, ami méltó legyen arra, hogy Szép Ilonka történetével együtt mondják el. Hát ez a fölhigitás nem sikerült. A cinkotai kántor, a szép juhásznő szereplése, a táncoló, énekelő és ablaküvegező népség-katonaság felvonulása nagyon, de nagyon kezdetleges fogás. Mindenki tudja, hogy itt csak az időt huzák. Pedig ezt nem volna szabad észrevétni.

Milyen bájos, poetikus színjátékot lehetett volna csinálni ebből az édesbus szerelmes történetből. A szívet, lelket megindító jelenetek csak úgy kínálják magukat. A látványos színpadi képek szinte önként tolnak elénk. De mindezekből alig kapunk valamit. Ha beleringatjuk is magunkat a Vörösmarty Szép Ilonkájának hangulatába, egy dur akkord, egy dissonans szó, egy félszeg jelenet nyomban felriaszt belőle. A legszebb pointeket ígérő jelenetek ellapulnak. A második felvonás utolsó színe pedig, amelynek tulajdonképpen az egész darab fénypontjának kellene lennie — a legjobb ügyre méltó igyekezettel foszt meg bennünket minden, minden illuzóánktól.

A zenei részről szólva, egész bizonyossággal megállapíthatónak tartom, hogy ennek az operettnek egyetlen énekszám sem lesz népszerű és nem fogják uton utfélen énekelni, mint a többi operetteket szokás. Ez azonban nem von le az az értékéből. Becsületes munka; van benne erő, néha egy-két szin és igen ritkán némi hangulat is. Hanem kiválóan „szép“ szám, amit köznyelven fülbemászóznak szoktak nevezni, nincs benne. Nagy kár, mert ebben rejlik a siker, a népszerűség és a száz előadás.

Zilahyné volt az előadás sikerének legnagyobb része. Fóthy Frida igyekezettel játszott. Jelmeze korhű akart lenni; kár, hogy az ellenkezőjét érte el annak, amit akart. Az Olivier nővérek ezuttal ügyesen táncoltak.

A közönség nagy elismerésben részesítette Szávay Gyulát, aki a sikerült énekkerseket írta. Elismerést érdemel Zilahy igazgató, aki nagy áldozatkészséggel, szépen és izlésesen állította ki a darabot.

Ifjusági hírek.

Az akadémiai ifjuság Rákóczi-ünnepélye. Hazajöttek a nagy bujdosók. Itt alusznak már az édes anyaföldben. Mikor hazaértek szinte megdobbant az ország szive. Kigyultak szerte-szét az országban az örümtűzek, őszi szél lengette a kibontott lobogókat, megharsantak a tárogatók s a ragyogó ünnepségek nyomán szinte átálmodta a nemzet azt az édes fájó multat. A főiskola akadémia ifjusága is elővarázsolta azt a ragyogó világot egy fényes ünnepség keretében. Ragyogó, fényes, kegyeletes volt ünnepélyünk. nem csak azért, mert a rendezőség megtett minden intézkedést, hogy a daliás időkhöz méltóan ünnepeljünk; de ragyogó s bensőséges volt azért, mert Debrecen közönsége is velünk érzett s mint a közönség száma, hangulata mutatta: velünk ünnepelt!

A Magyar Testvérek zenekara kuruc nótákkal vezette be az ünnepélyt. Az ünnepélyt Miszti Mihály főiskolai szénior nyitotta meg lelkes szívhez szóló szavakkal. Azután Lukács Juliska, a debreceni színház művésznője szavalt nagy hatással egy alkalmi költeményt. Egyetértés dalköre és a főiskolai énekkara gyönyörű éneke után, melyet Mácsay Sándor vezetett, Kun Béla dr. jogkari dékán mondott az ünnepély nagyságához magasztosságához méltó, lelkesítő ünnepi beszédet. A szünet előtti számot Bay László szintársulati tag által remekül előadott kuruc nóták képezték.

Méltó számát képezte az ünnepélynek Oláh Gábornak: Bujdosó deákok c. dramolettje. A kurucok cillagának lehanyaglása utáni honfíbut, fájdalmat, elkeseredést, a kor hangulatát oly megrázó erővel festő drámai jelenet szerzőjét s a lelkesedéssel játszó szereplőket lelkes tapssal jutalmazta a közönség. Majd Szávay Gyula „Apotheozisa” keltett osztatlan lelkesedést és elismerést. A gazdag műsor egyike szép száma volt az Oláh Gábor által irt szoboszlai Kovács Béla által megzenésített Rákóczi c. melodráma. Peleskey Sándor szavalta s a költeményhez méltó ragyogó előadáshoz maga a zeneszerző adta a korrekt, szöveghez simuló szép zongora kíséretet. A kurucok ősi, szép hangszerén, a tárogatón Szemes Miklós adott elő kuruc nótákat osztatlan hatást érző művészettel. Ezután Vályi Nagy Gusztáv: A nagy temetés c. pájadijnyertes ódáját szavalta el Balla Bertalan szép sikerrel.

A remekül sikerült lelkes ünnepélyt gróf Zichy Géza Rákóczi karával fejezte be Mácsai Sándor művészi vezetése mellett a debreceni Dalegylet, a MÁV. Egyetértés dalkör és a főiskolai Énekkar.

Joghallgatók Segítő-Egyetülete. Padrah Kálmán lemondása folytán megüresedett J. S. E. elnökségére f. hó 19-én tartott gyűlésen a joghallgató ifjuság Cseley Andor 3. jh. választotta meg. A többi tisztségek viselői egyébként megmaradtak.

A Magyar Irodalmi Társulat mult számunk megjelenése óta három gyűlést tartott, melyekről a következőkben számolunk be. A nov. 10-iki gyűlés első s legsikerültebb száma volt Lippe Árpád új irányt meghonosító drámai szavalata, mely után Vidovich Ernő olvasta fel tetszéssel fogadott és szintén első fokra méltatott Hajnali világitás c. elbeszélését. Dibáczy József kevésbé sikerült szavalata után Fejes Gábor 1. jh. olvasott fel három

népies zamatu igen szép költeményt. Majd Kürthy Károly szavalt közepes sikerrel s aztán Rác Károly bírálta Szabó István verseit, A gyűlést Gönczi Béla középsikerült szavalata zárta be. A 17-iki műsor első pontja ismét Lippe Árpád szavalata volt, ki néhány hazafias költeményt adott elő közepes sikerrel. Aztán Dibáczy József bíralt, melyet a társulat első fokra érdemesített. Kósa Zsigmond középsikerült szavalata után a gyűlés két hatásos felolvasással végződött. Egyik volt Szabó István költeménye, másik ifj. Sebestyén Béla hangulatos elbeszélése. Nov. 24-én a heti gyűlést megelőzőleg közgyűlést tartott a társulat, melyen a Peleskey Sándor lemondásával megüresedett titkári tisztségre Gönczy Béla 3. th-t, a Venetiánér Sándor lemondásával betöltetlen maradt választmányi tagságra Gilicze Antal 2. th-t s Gönczy Béla helyett bíráló bizottsági tagnak Kun Károly 1. th-t választotta meg a társulat. A rendes gyűlésen először Rác Károly adott elő egy kevésbé sikerültnek bíralt vig szavalatot, mely után Vidovich Ernő olvasta fel Sebestyén Béla elbeszélésének bírálatát, melyet a kör első foknak minősített. Majd Lippe Árpád szavalt egy drámai részletet közepes sikerrel s az utolsó szám Bereczky József 1. th. tudomásul vett bírálatá volt. A társulat működése jó közepes színvonalat tüntet fel s egyes jó erőiben nincs is hiány, de egyesek figyelembe vehetnék, hogy a gyűléseken nem fehér asztalnál vagyunk.

Szoborvándorlás. Semmi sem állandó a nap alatt. — Debrecen városa néhány év előtt gondolt egyet s a kollégium előtt levő nagy kőoroszlánt, mert „az ifjuságot nagyon izgatja” kivitte a honvédek sírjára. No ott nem izgat senkit, hiszen nem is látja senki. Aztán kárpótlásul, hogy mégis legyen min lelkesednie, szobrot állított a szabadságnak. Lelkesedjék azon! S vajjon lelkesedett-e? Igen, míg leleplezték, meg március 15-én, de tán akkor sem azon. Multak az évek s Debrecen városa ismét gondolt egyet: Ugy, amint odarakatta, szépen szétszedette a szobrot és odadobta a városháza udvar szögletébe, csufságául az eszmének, amit ábrázolt. A Hentzi-szobor vándorlása tehát nem áll páratlanul s milyen szépen is összeillenek: Hentzi és a magyar szabadság symboluma. Mind-ebből pedig mi a tanúság? Az, hogy ha a város azt a tekintélyes összeget tevő néhány ezer forintot valami emberbaráti célra fordította volna, ma tán áldának és nem nevetnék. De hisszük, hogy a vándorlás végét ért. Elfoglalta a helyét az, kit legjobban megillet: ott áll az ő kollégium eltt nagy Bocskay István. Jobb felől a templom: az egyház, bal felől az iskola; oldalán a kard, kezében buzogány s e kétfővel kivított szabadság okmánya. Reméljük e helyen nem háborítja őt senki, hiszen se az emlékkertnek nem lehetne méltóbb szobra Bocskaynál, se Bocskaynak méltóbb helye e helynél. Óh bárcsak minél előbb még méltóbbá lenne hozzá Debrecen egyeteme által, mely büszkén viselhetné nagy nevét homlokzatán, s mely nevelne, nagy férfiakat, kik tudnának küzdeni az ő eszméiért, jelszávért: pro deo et patria! De Bocskay és czimere alakja: az oroszlan akkor is meg férnének együtt!